

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060202

DOM
2017-02-14
Stockholm

Mål nr
F 2344-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-02-24 i mål nr F 7067-14, se bilaga A

KLAGANDE

1. J D

2. A D

3. P D

Ombud för 1–3: Advokat C O

MOTPARTER

1. Fortum Sverige AB, 556006-8230
115 77 Stockholm

Ombud: M G

2. Övriga ägare av deltagande fastigheter i ga:2 i Malung-Sälens kommun
Holmsjöarnas samfällighetsförening

SAKEN

Anläggningsförrättning avseende ga:2 i Malung-Sälens kommun
(Lantmäteriets ärende nr W12772)

Dok.Id 1299932

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom ändrar Mark- och miljööverdomstolen Lantmäteriets beslut den 13 november 2014 även på följande sätt.

a) Lantmäteriets beslut i beskrivningen (aktbilaga BE1), näst sista stycket under rubriken ”Gemensamhetsanläggningens ändamål, läge, storlek m.m.”, ska ha följande lydelse:

Dammägaren svarar för Holmsjödammens anläggning inklusive konstruktionsunderhåll av brobana och broräcken. Anläggningssamfälligheten har rätt att använda det område av dammanläggningen som vägbanan upptar och som den en gång i tiden byggdes för. Anläggningssamfälligheten svarar för den vinterväghållning som erfordras för att trafikera anläggningen.

b) Andelstalen i andelstalslängden (Lantmäteriets aktbilaga AN1) ska beräknas enligt följande normer avseende övrig mark och Holmsjödammen (Lantmäteriets aktbilaga NO1):

- i) Markslaget övrig mark ska inte åsättas något värde.
- ii) Andelstalet för Holmsjödammen beräknas efter värdet 700 tonkilometer.

I övriga delar står mark- och miljödomstolens dom och Lantmäteriets beslut fast.

Det ankommer på Lantmäteriet att föra in ändringarna i förrättningsakten.

2. Mark- och miljööverdomstolen avslår J D, A D och P D yrkande om ersättning rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Det antecknas att Fortum Älvkraft i Värmland AB, som står angiven som motpart i den överklagade domen, är upplöst genom fusion och har uppgått i Fortum Sverige AB, 556006-8230. Fortum Sverige AB, som begärt att få inträda i processen, ska därför antecknas som motpart här.

J D, A D och P D (J D m.fl.) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja underinstansernas avgöranden och återförvisa ärendet till Lantmäteriet för förnyad behandling. De har i andra hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förordna att följande grunder för fördelning av kostnaderna för gemensamhetsanläggningens drift ska gälla.

- a) Föreningens fasta kostnader samt kostnader för administration ska fördelas med en fjärdedel (1/4) mellan delägarna efter huvudtal och med tre fjärdedelar (3/4) efter trafikmängden i ton per enhet och år från respektive fastighet. Övriga driftskostnader fördelas efter andelstal enligt tonkilometermetoden.
- b) Skogsmark ska åsättas normvärdet 20 ton per enhet och år.
- c) Övrig mark ska inte åsättas något andelstal.
- d) För Holmsjödammen, belägen på s:7, ska gälla följande
  - Dammen ska åsättas ett andelstal som utgår från 1 400 ton per enhet och år.
  - Dammägaren ska, i enlighet med gällande vattendom, svara för dammen, inklusive bron, vad gäller underhåll och skötsel.

J D m.fl. har även yrkat att Mark-och miljööverdomstolen ska förplikta Fortum att utge ersättning för deras rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen i enlighet med vad de där yrkat.

Fortum Sverige AB (Fortum) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Övriga motparter har inte yttrat sig.

J D m.fl. har yrkat ersättning av Fortum för sina rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

J D m.fl. har hänvisat till vad de framfört tidigare och har tillagt bl.a. följande.

I förevarande fall har ett gammalt anläggningsbeslut omprövats. Anläggningen har således funnits under en lång följd av år och delägarna har kunnat bedöma effekterna av beslutade andelstal. Det överklagade anläggningsbeslutet innebär stora förändringar i förhållandet mellan delägarna och de kostnader dessa får bära framgent. I vissa delar handlar det om önskvärda förändringar, men i andra fall om förändringar som medför ett oskäligt och oönskat resultat mellan delägarna och för föreningen. Vissa delägare har erhållit väsentligt högre andelstal, medan andra fått en avsevärd sänkning.

Föreningen, som tidigare haft att skicka ut ca 370 fakturor får nu skicka ut ca 500 fakturor. Detta beror på att övrig mark och obebyggda tomter åsatts – mycket låga – andelstal. Delägarna har varit ense om att fritidshus skulle åsättas ett lägre andelstal än tidigare.

De har inte varit ense om att skogsmarken skulle åsättas ett transporttal om 24 ton, att transporttal för övrig mark och obebyggd tomtmark skulle införas – vilket inte tidigare förekommit – eller att Holmsjödammen skulle erhålla ett mycket lågt andelstal, samtidigt som ägaren befrias från sin underhållsskyldighet enligt vattendom den 7 december 1956, dom A 76/1956. I 1977 års och 1987 års anläggningsbeslut angavs att bron vid Holmsjödammen ska hållas av Uddeholms AB, som då ägde dammen. Enligt schablonen för skogsfastigheter ska område T I och II åsättas schablonbeloppet 18 ton/ha produktiv skogsmark, medan område III ska åsättas 24 ton/ha. Ett transporttal om 20, som motsvarar vad som hittills gällt, torde vara högst rimligt, särskilt mot bakgrund av övriga redovisade omständigheter. Övrig mark har inte tidigare funnits avseende de aktuella anläggningarna. Sammantaget omfattar övrig mark en mycket liten area, som är fördelad på ett stort antal delägare. Övrig mark kan inte återfinnas i Lantmäteriets rekommendationer. Det torde vara felaktigt att åsätta övrig mark andelstal på sätt som skett. Det ger föreningen närmast obefintliga intäkter men orsakar

ett omfattande arbete och stora kostnader för utdebitering avseende dessa små andelstal.

Andelstal som beräknats enligt tonkilometermetoden baseras på väglängd, vilket innebär en orättvis fördelning av administrationskostnader och fasta kostnader vad gäller en samfällighet med stora väglängdsvariationer. Lagens krav på skälig fördelning uppnås inte vid en strikt tillämpning av metoden. Viss hänsyn måste därför tas till de faktiska förhållandena.

När det gäller Holmsjödammen har Lantmätaren endast åsatt andelstal grundat på tillsynsbesök. Dammanläggningen måste hållas i stånd och även sådana åtgärder föranleder återkommande besök. Det är inte fråga om framtida ombyggnationer utan transporter som förekommer med viss frekvens. Andelstalet måste grundas på den faktiska belastningen eller nyttan och inte endast på en del av denna. I annat fall kommer föreningen att åsamkas en kostsam administration och stora svårigheter att bedöma och bevaka slitage och orsaker till detta.

Fortum har anfört i huvudsak följande.

Klagandena har inte angett någon särskild grund för återförvisning. Fortum berörs inte av yrkandena om ändring av andelstal för skogsmark och övrig mark. En fördelning av föreningens fasta kostnader och kostnader för administration efter andelstal utgör en skälig fördelning och är det gängse sättet att fördela kostnader. Det innebär också att föreningen administreras på ett enklare sätt än vad som skulle vara fallet vid den fördelning som föreslås av klagandena. Det finns inga särskilda grunder för att dessa kostnader ska fördelas på annat sätt i detta fall.

Bakgrunden till det ändrade andelstalet för Holmsjödammen är att dammen tidigare hade en mer frekvent rondering. Eftersom anläggningen moderniseras med digital nivåövervakning sker drift- och underhållsbesök i dag vid anläggningen 1 till 2 gånger i veckan med vanlig personbil. Andelstalet har åsatts utifrån följande beräkningsgrund: 52 veckor x 1,5 ton x 4 resor (2 gånger tur och retur) = 312 ton. Detta multipliceras med den sträcka Fortum kör till anläggningen. Några andra återkommande transporter

förekommer inte. Om det skulle bli aktuellt med ombyggnation av dammen eller annat liknande mer omfattande arbete åligger det bolaget att underrätta föreningen om detta och betala ersättning för ökad belastning av vägen. Lantmätaren har för Holmsjödammen, i enlighet med Lantmäteriets rekommendationer, gjort en beräkning utifrån de faktiska förutsättningarna i det enskilda fallet. Andelstalet är skäligt och välgrundat.

Enligt vattendomen var ett av bolagets åtaganden att självt bestrida kostnaden för broförbindelse över vattendraget nedströms Holmsjödammen. Bolagets åtagande och förpliktelse enligt domen var att bekosta byggandet av bron, men däremot inte att ansvara för underhållskostnader för vägbanan. Det är dammägaren, dvs. Fortum Sverige AB, som ansvarar för dammen som sådan. När det gäller bron har anläggningssamfälligheten rätt att använda det område av dammanläggningen som vägbanan upptar. Det underhåll som erfordras för att trafikera anläggningen svarar anläggningssamfälligheten för. Om det uppkommer eventuella skador på dammanläggningen genom anläggningssamfällighetens användande ska underhåll betalas av anläggningssamfälligheten. Den fördelning av ansvaret som Lantmäteriet gjort är i enligheten med vattendomen. Lantmäteriet har således inte gått utöver eller ändrat vad som stadgas i domen. Fortum ska svara för underhåll och skötsel av dammanläggningen men däremot inte för vägbanan över dammen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Inledningsvis konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att det inte finns skäl att återförvisa ärendet till Lantmäteriet för förnyad behandling. I enlighet med klagandenas andrahandsyrkande ska domstolen därför pröva dels vad samfälligheten ansvarar för när det gäller bron över Holmsjödammen, dels hur kostnaderna för gemensamhetsanläggningens drift ska fördelas.

Underhåll och skötsel av bron och dess vägbana

När det gäller bron över Holmsjödammen anges i Lantmäteriets beslut, efter mark- och miljödomstolens ändring, följande:

Dammägaren ansvarar för Holmsjödammens anläggning. Anläggningssamfälligheten har rätt att använda det området av dammanläggningen som vägbanan upptar och som den en gång i tiden byggdes för. Anläggningssamfälligheten svarar för det underhåll som erfordras för att trafikera anläggningen.

J D m.fl. har i Mark- och miljööverdomstolen yrkat att domstolen ska förordna att dammägaren, i enlighet med gällande vattendom, ska svara för dammen inklusive bron vad gäller underhåll och skötsel. Yrkandet måste ses mot bakgrund av att J D m.fl. är av uppfattningen att Lantmäteriet i det överklagade beslutet har överfört underhållet av bron till samfälligheten. J D m.fl. har framhållit att skötsel och underhåll måste vila på damminnehavaren. Denne har i 1956 års vattendom ålagt detta ansvar för bron som en kompensation gentemot sakägarna för utrivningen av en annan bro.

Att det är Fortum, i egenskap av dammägare, som ansvarar för dammanläggningen och därmed för underhåll och skötsel av den följer av 1956 års vattendom. Bron över dammen ingår i dammanläggningen. Fortum svarar därmed även för konstruktionsunderhåll av brobana och broräcken. Ett förtydligande i detta hänseende bör därför göras i Lantmäteriets beslut.

Den ovan nämnda typen av underhåll ska dock skiljas från den typ av underhåll som krävs för att vägen på bron ska hållas farbar för trafik, i detta sammanhang främst plogning under vintertid. En sådan underhållsskyldighet för samfälligheten gäller för övriga vägsträckor som ingår i samfälligheten och denna skyldighet bör även gälla vägsträckan över bron. Mark- och miljööverdomstolen gör i och för sig den bedömningen att vad Lantmäteriet i sitt beslut angett om att anläggningssamfälligheten svarar för det underhåll som erfordras för att trafikera anläggningen inte kan avse annat än just vinterväghållningen men domstolen anser ändå att ett förtydligande av beslutet i denna del behövs.

Således ska Lantmäteriets beslut ändras på så sätt att det förtydligas att dammägaren svarar för anläggningen inklusive konstruktionsunderhåll av brobana och broräcken samt att anläggningssamfälligheten svarar för den vinterväghållning som erfordras för att trafikera anläggningen. De båda förtydligandena av Lantmäteriets beslut står enligt domstolen inte i motsatsförhållande till vad som anges i 1956 års vattendom.

Andelstal för skogsfastigheter, övrig mark och Holmsjödammen

Grunderna för fördelning av kostnaderna för utförande och drift av en gemensamhetsanläggning regleras i 15 § anläggningslagen (1973:1149). Andelstal bestäms efter vad som är skäligt för utförande främst med hänsyn till fastighetens nytta av anläggningen och för drift främst med hänsyn till den omfattning i vilken fastigheten beräknas använda anläggningen.

Lantmäteriet har, då vägen redan är utförd, beslutat om samma andelstal för utförande och drift. Andelstalen ska normalt i sådana fall bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn främst till den omfattning i vilken fastigheten beräknas använda anläggningen.

Den metod som enligt praxis används vid bestämning av andelstal för vägar är den s.k. tonkilometermetoden (se Lantmäteriets rekommendationer 2010-08-18 ”Underlag för tillämpning av tonkilometermetoden”, dnr 401/2010-2025). Enligt denna bestäms andelstalet för drift och underhåll av väg som en produkt av trafikmängden från fastigheten och utnyttjad väglängd. För vissa vanliga typer av fastigheter, såsom fritids- och permanentboende samt skogsfastigheter, finns schablonvärden som tillämpas generellt. Dessa rekommendationer bör huvudsakligen följas om inte särskilda skäl föranleder annat.

För de skogsfastigheter som deltar i gemensamhetsanläggningen har Lantmäteriet bestämt andelstal i enlighet med tonkilometermetoden och använt det schablonvärde som anges i Lantmäteriets rekommendationer, dvs. 24 ton per hektar produktiv skogsmark. Det rekommenderade schablonvärdet höjdes år 2010 med ca 20 procent

med hänsyn till den generellt ökade användningen av tyngre maskiner och deras inverkan på belastningen. Värdet kan jämkas om schabloner ger ett uppenbart oskäligt resultat, t.ex. om det är mycket stor andel kalmark/ungskog eller slutavverkningsmogen skog. Det som klagandena anfört utgör inte skäl att frångå rekommenderat schablonvärde för skogsfastigheter i den aktuella gemensamhetsanläggningen. Andelstalen för skogsfastigheter ska därför inte ändras.

Lantmäteriet har i underlaget för beräkningen av andelstal utgått från att övrig mark alstrar en trafikmängd motsvarande 18 ton per hektar. Enligt Lantmäteriet avser detta öppna mark som inte är åker. Det framgår inte på vilket sätt sådan mark föranleder transporter. Mot denna bakgrund anser Mark- och miljööverdomstolen att det inte är visat att det för brukande av övrig mark finns något behov av att använda anläggningen över huvud taget och att andelstal därför inte ska bestämmas för markslaget övrig mark. Överklagandet ska således bifallas i denna del.

För Holmsjödammen har Lantmäteriet beräknat andelstalet efter ett värde om 312 ton per enhet och år. För denna typ av fastighet finns inget schablonvärde utan i Lantmäteriets rekommendationer anges att beräkningar måste göras från fall till fall. Beräkningen i detta fall grundar sig på Fortums uppgifter att bolagets transporter till dammen utgörs av ett till två tillsynsbesök med personbil per vecka.

Mark- och miljööverdomstolen vill framhålla att om det skulle bli aktuellt med mer omfattande arbeten avseende dammen, vilket skulle innebära att Fortum tillfälligt använder vägen i väsentligt större omfattning än vad som svarar mot andelstalet, är Fortum enligt 48 § anläggningslagen (1973:1149) skyldigt att utge skälig ersättning till samfälligheten. Mark- och miljööverdomstolen gör dock bedömningen att förutom tillsynsresorna kommer ytterligare belastning av vägarna att uppstå genom att anläggningen måste underhållas och skötas även när det inte innebär mer omfattande arbeten. Detta medför att Fortum kommer att nyttja vägarna även för dessa ändamål, vilket bör tas i beaktande. Andelstalet för Holmsjödammen bör därför beräknas efter ett högre värde än vad Lantmäteriet har gjort.

J D m.fl. har i sitt yrkande utgått ifrån att Fortums belastning av vägarna kommer att motsvara normen för två fritidshus, d.v.s. 1 400 ton/enhet och år. J D m.fl. har emellertid inte presenterat något stöd för att belastningen kommer att motsvara just normen för två fritidshus. Mark- och miljööverdomstolen finner skäligt att, utifrån den förväntade ökade belastningen, fastställa andelstal för Holmsjödammen beräknat efter 700 ton per enhet och år. Värdet för andelstalsberäkningen gällande Holmsjödammen (Lantmäteriets aktbilaga NO1) ska ändras i enlighet med det.

Fördelning av fasta kostnader och administrationskostnader

Det finns inte skäl att fördela någon del av gemensamhetsanläggningens driftskostnader på annat sätt än efter andelstalen. Överklagandet ska alltså avslås i denna del.

Rättegångskostnader

Mark- och miljööverdomstolen ansluter sig till den bedömning som mark- och miljödomstolen gjort i fråga om rättegångskostnaderna där.

J D m.fl. har yrkat ersättning av Fortum för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 53 156 kr avseende ombudsarvode. Fortum har motsatt sig att betala klagandenas rättegångskostnader här, men vitsordat det yrkade beloppet som skäligt i och för sig.

Kostnaderna i Mark- och miljööverdomstolen får uppskattas fördela sig i stort sett lika på de delar av klagandenas talan i sak som berör Fortum. J D m.fl. har fått visst bifall när det gäller vilket värde som ska ligga till grund för andelstalsberäkningen för Holmsjödammen. Den justering som Mark- och miljööverdomstolen gjort vad avser underhåll och skötsel av bron och vägbanan på bron kan inte tillmätas någon betydelse i bedömningen av i vilken mån J D m.fl. ska ses som vinnande part. När det gäller frågan om fördelningen av föreningens fasta kostnader och kostnader för administration är Fortum vinnande part. Med hänsyn härtill kan J D m.fl. inte anses ha vunnit målet i Mark- och miljööverdomstolen i sådan utsträckning att de ska

tillerkännas ens en jämkad ersättning för sina rättegångskostnader här. De ska i stället själva bära dessa. Deras yrkande om ersättning för rättegångskostnader ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Gösta Ihrfelt, referent, och Birgitta Bylund Uddenfeldt samt tekniska råden Dag Ygland och Karina Liljeroos.

Föredragande har varit Ulrika Agerskans.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-02-24
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr F 7067-14

KLAGANDE

1. J D
2. A DÖrebro
3. P D

Ombud: Advokat C O

MOTPART

Fortum Älvkraft i Värmland AB, 556283-7376, 115 77 Stockholm

SAKEN

Anläggningsförrättning Holmsjöarnas samfällighetsförening, Malung-Sälen ga:2

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäteriets beslut 2014-11-13 i ärende nr W12772

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen upphäver anläggningsbeslutet i den del det anger att ”Eventuella skador som uppkommer på dammanläggningen genom anläggningssamfällighetens användande och underhåll ska bekostas av anläggningssamfälligheten eller av den för skadan ansvarig.”

Det är Lantmäteriets uppgift att föra in ändringen i förrättningsakten.

2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i övrigt.

3. Mark- och miljödomstolen avslår P D m.fl. yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

Dok.Id 439523

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00-16:30

BAKGRUND

Lantmäteriet avslutade den 13 november 2014 en förrättning angående omprövning av gemensamhetsanläggningen Malung-Sälen ga:2. Genom beslutet har Lantmäteriet angett bl.a. vad som ska gälla för väg över Holmsjödammen, se bilaga 1.

YRKANDEN

P D, A D och J D har yrkat att mark- och miljödomstolen, med upphävande av lantmäteriets beslut avseende gemensamhetsanläggningarna ga:2 och ga:5, ska återförvisa ärendet till lantmäterimyndigheten för ny handläggning.

I andra hand har de yrkat att mark- och miljödomstolens, med ändring av lantmäteriets beslut, ska besluta att följande grunder för fördelning av kostnaderna för gemensamhetsanläggningens drift ska gälla.

- Föreningens fasta kostnader samt kostnader för administration ska fördelas med en fjärdedel mellan delägarna efter huvudtal och med tre fjärdedelar efter trafikmängden i ton per enhet och år från respektive fastighet.
- Övriga driftskostnader fördelas efter andelstal enligt tonkilometermetoden.
- Skogsmark ska åsättas normvärdet 20 ton per enhet och år.
- Övrig mark ska inte åsättas något andelstal.
- För Holmsjödammen, belägen på s:7, ska gälla följande
  - Dammen ska åsättas ett andelstal som utgår från 1.400 ton per enhet och år.
  - Dammägaren ska, i enlighet med gällande vattendom, svara för dammen vad gäller underhåll och skötsel.
  - Den för skadan ansvarige ska svara för eventuell skada som uppkommer vid nyttjande av anläggningen för trafik.

P D, A D och J D har även yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Fortum Älvkraft i Värmland AB (Fortum) har bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN

P D, A D och J D har hänvisat till bl.a. en vattendom från 1956 (dom A 76/1956), äldre beslut av lantmäterimyndigheten, fotografier samt information m.m. om skogsmarkens produktionsförmåga inom Holmsjövägens

samfällighetsförenings båtnadsområde och landets indelning i produktions- och tillväxtområden. De har anfört i huvudsak följande.

Inledning

De äger fastigheter med del i gemensamhetsanläggningarna ga:2 och ga:5.

Gemensamhetsanläggningen Malung-Sälen ga:2 tillkom genom anläggningsbeslut 1977-02-18 (dnr Ws6 67/76). I beslutet upphävdes utlåtande enligt lagen om enskilda vägar. Anläggningen består av skogsbilvägar, som även brukas för åtkomst av fritidsbebyggelse. I vägnätet ingår Holmsjödammen, som då ägdes av Uddeholms AB, Kraftdivisionen. Numera ägs dammen av Fortum Älvkraft i Värmland AB.

Med tiden har större förändringar skett i fastighetsbeståndet och en modernisering och uppdatering behövde göras. Olika omständigheter medförde att föreningen fick svårigheter med att hantera uttaxeringar. En ansökan om omprövning ingavs därför till lantmäteriet den 15 maj 2012.

Holmsjödammen

I vattendom från år 1956 (dom A 76/1956) anges beträffande den aktuella dammen att sökanden (då Uddeholmsbolaget) självt ska bestrida kostnaden för broförbindelse över vattendraget nedströms Holmsjön. Bakgrunden till detta var att sökanden yrkat att få riva ut då befintlig bro (Långselsbron). Sökanden och sakägarna träffade en överenskommelse som innebar bl.a. att bolaget skulle ”bestrida kostnaden för broförbindelse över vattendraget nedströms Holmsjödammen”. I och med överenskommelsen avstod sakägarna från alla yrkanden avseende Långselsbron och från ersättning på grund av försvårade kommunikationer.

Ersättningsbron är belägen över dammanläggningen i Holmsjön. Den bro som skulle rivas, Långselsbron, hade ostridigt ägts och underhållits av flottningsföreningen. Sakägarna skulle, genom tillkomsten av den nya broförbindelsen och bolagets skyldighet att fortlöpande sköta och underhålla den, kompenseras för utrivningen av Långselsbron.

Dammen med broförbindelsen är en integrerad del av dammbyggnaden (se fotografi, underbilaga till aktbil. 13). Samfällighetsföreningen har ingen rätt att vidta åtgärder på dammen och kan knappast förväntas ta ställning till dammsäkerhetsfrågor. Även detta tydliggör varför skötsel och underhåll måste vila på damminnehavaren. Fortum använder i sin verksamhet tunga fordon och det framstår, vid sådana förhållanden, dessutom som orimligt att det vid uppkomna skador ska vara föreningens ansvar att utreda vem som är ersättningsskyldig.

Fortum under årens lopp vidtagit åtgärder, vilket visar att Fortum ansett sig skyldig att åtgärda och sköta broförbindelsen. Fortum har byggt en avbalkning på den ena sidan av dammen, med anledning av att ett fordon med snöplog gick igenom vägbanan för några år sedan. Anläggningen på motsatt sida har också skyddats med balkar. Detta innebär att snöplogningen nu försvårats, eftersom vägbanan är betydligt smalare än den annars skulle vara. Vägbanan omfattar därmed inte längre det område den en gång byggdes för.

Bron är en del i ett vägnät med skogsbilvägar, vilket innebär att tunga fordon ska kunna färdas över bron. Större lastbilar måste nu åka upp på avbalkningen för att komma fram, vilket innebär att de kommer att luta mot dammanläggningen. Bron torde därför återställas i sin fulla bredd enligt avtal och vattendom – vilket i sig inte omfattas av detta mål.

I domslutet i 1956 års dom, under rubriken "Skadeförebyggande åtgärder m.m.", punkten 3, anges att "Uddeholmsbolaget skall självt bestrida kostnaden för broförbindelse över vattendraget nedströms Holmsjön." Så har det också tillämpats genom åren. Detta visas av tidigare ingivna och åberopade handlingar jämte vad som ovan anförts. Detta kan lantmätaren inte ändra genom förrättningsbeslut.

Det kan även noteras att domstolen i domskälen, utöver bolagets redovisade kostnader, räknat med en höjning av redovisade kostnader samt tillagt ökade underhålls- och driftskostnader jämte belopp för ersättningar för skadeförebyggande åtgärder m.m. Vad som omfattas av dessa beräkningar framgår inte av domen.

Förrättningslantmätaren har i beslutet utgått ifrån att de tillsynsresor, som Fortum redovisat, utgör dammanläggningens hela nyttjande av vägarna. Detta ger dock inte en rättvisande bild av de transporter som sker till och för dammanläggningen. Tillsynsresorna sker oavsett väderlek och slitagerisk. Anläggningen ska underhållas och skötas och reoveras, vilket kräver transport av tunga fordon. I dammen bildas gungflyn, som dammägaren måste omhänderta med hjälp av bogserbåtar som transporteras till dammen med tunga fordon. Ris och bråte orsakar problem och måste rensas bort. Detsamma gäller is. Underhåll och skötsel av dammanläggning kräver transporter. Detsamma gäller omhändertagande av problem som dammanläggningen ger upphov till. Transporter till och från dammanläggningen utgör därför en väsentligt större belastning på vägnätet än som motsvaras av andelstalet i det överklagade beslutet

År 1977 ansåg förrättningslantmätaren att det inte var oskäligt att Holmsjödammen fick ett andelstal motsvarande tre fritidsbostäder. Med tillämpning av dagens

normer avseende ton per enhet och år bör Holmsjödammen i varje fall erhålla ett andelstal som utgår från normen för två fritidshus, dvs. 1 400 ton/enhet och år.

I beslut vid anläggningsförrättning år 1987, som omfattade en omprövning av 1977 års förrättningsbeslut anges att bron vi Holmsjödammen ska hållas av Uddeholms AB. Så har också förhållandet varit efter 1987, liksom efter 1977 års beslut. Något behov av att "förtydliga" detta kan inte utläsas. Uppenbarligen har detta fungerat under åren efter domen 1956. Det är vattendomen som anger bolagets ansvar. Denna dom gäller mot envar och för all framtid. Domen kan endast ändras genom omprövning.

Bron över Holmsjödammen var en kompensation gentemot sakägarna. Domen anger tydligt att dammägaren ska svara för kostnaden bron. I det överklagade anläggningsbeslutet har underhållet överförs till samfälligheten. Lantmäteriet har inte behörighet att med bindande verkan vare sig ändra eller förtydliga det som beslutats i en vattendom. Det är inte heller lämpligt eller rimligt mot bakgrund av att bron och lösningen avseende kostnaderna utgör en kompensation till enskilda med anledning av bolagets tillståndsansökan.

Det överklagade beslutet är i första hand formellt felaktigt genom att förrättningslantmätaren ändrat och/eller förtydligat villkor i vattendom från 1956. Detta torde utgöra ett rättegångsfel.

Skogstransporter

De andelstal som avsett skogsmark eller skogstransporter enligt äldre förrättningsbeslut har godtagits av delägarna och mina huvudmän. Andelstalen för skogsmarken har varit lägre än vad som bestämts i det överklagade beslutet. Det framstår som omotiverat att skogstransporter inom samma anläggning skulle få högre andelstal idag än tidigare.

Slitaget vid skogstransporter uppstår mestadels i samband med tjällossning. Om vägar är torra eller tillfrusna orsakas mycket lite slitage. I dagens moderna samhälle är skogsägare i många avseenden berörda av begränsningar utifrån hänsyn till natur- och kulturmiljön. Det som tidigare kunde brukas som produktiv skogsmark är således idag på många sätt beskuret av restriktioner för nyttjandet. Detta innebär att skogsmark, inte endast på grund av omfattande regler om områdesskydd, i olika avseenden inte kan brukas tillfullo. Skogliga hänsynstaganden reducerar volymuttaget med cirka 20 procent.

I det överklagade beslutet har en höjning skett av andelstalen för skogstransporter. Förrättningsmannen har här använt lantmäteriets rekommendationer "Underlag för tillämpning av tonkilometermetoden" (dnr 401/2010-2025). I rekommendationerna,

som är just rekommendationer, anges att en jämkning bör göras om schablonerna ger ett uppenbart oskäligt resultat. Vidare anges att skogstransporterna i realiteten varierar i hög grad beroende på faktorer som bonitet och åldersfördelning. De områdesrelaterade schablonerna kan därför ge ett oskäligt resultat i vissa fall. Det kan därmed finnas skäl att ibland frångå schablonerna.

Det aktuella området har i samma rekommendationer, beträffande jordbruksmark, placerats i nedre Norrland. När det gäller skogsmark återfinns området i stället i Svealands skogsbygder.

I realiteten är det aktuella området att jämföra med södra Norrland, jämför med intyg jämte bilagor upprättade den 9 juni 2015 av skogsmästare Mats Larsson (bilaga 8). Av redovisningen i intyget jämte bifogade bilagor framgår att området tveklöst inte kan jämföras med Svealands jordbruks- och slättbygder. Det kan särskilt påpekas att område T III enligt schablonen omfattar Gävleborg. I tabell 3.14a (se bilaga till intyget) redovisas en bonitet om 6,2 i Gävleborg, med boniteten i Dalarna anges till 4,6. Boniteten i Jämtlands län uppgår till 4,3, i södra Norrland till 5,2 och i Svealand till 6,0. Trots att uppgiften avser Dalarna som genomsnitt och det aktuella området torde ha lägre bonitet än så, är den således betydligt lägre än genomsnittet för Gävleborg och södra Norrland. Detta måste få genomslag vad gäller andelstalet för skogstransporter.

Enligt schablonen ska område T I och II åsättas schablonbeloppet 18 ton/ha produktiv skogsmark, medan område III ska åsättas 24 ton/ha.

Mot bakgrund av det anförda bör normvärdet skäligen bestämmas till 20 ton per hektar produktiv skogsmark.

Övrig mark

Övrig mark är enligt förrättningslantmätaren öppen mark, som inte utgör åker i lantmäteriets datasystem. Detta är således i klartext icke produktiv mark, som vägområden, vändplaner och dylikt. Sådan mark orsakar inga transporter och utgör därför ingen belastning på vägsystemet. Lantmätaren har använt schablonen 18 ton/ha, vilket motsvara schablonen för produktiv skogsmark i Norrland. Utredning som getts in visar att skogsmarken i det aktuella området har en bonitet som är jämförbar med Jämtland och Västerbotten. Detta gäller den produktiva skogsmarken. Impediment kan rimligen inte åsättas andelstalet för produktiv skogsmark.

Av tabellen framgår dessutom att den avser produktiv mark. Varför vägområden och impediment i övrigt ska åsättas andelstal är inte begripligt. Det korrekta måste vara att ta bort andelstalen för vägområden, vändplaner, uddar och holmar och andra former av uppenbart icke produktiv mark.

I det överklagade beslutet har förrättningslantmätaren angivit att övrig mark "tagits bort" för uddar och öar. Så har dock inte konsekvent skett.

Andelstal i övrigt

Utöver vad som ovan angivits gör mina huvudmän gällande att andelstalen för anläggningens drift i det överklagade beslutet inte är skäliga. Detta gäller såväl utifrån den omfattning i vilken fastigheterna beräknas nyttja anläggningen som i övrigt. De gör även gällande att det är lämpligt att fasta kostnader och kostnader för administration uttas i form av avgifter enligt de grunder som anges i ändringsyrkandet. Den som vållar en skada på anläggningen, som inte utgör vanligt slitage, ska svara för och ersätta denna skada. Detta ska inte vila på delägarna som kollektiv.

När det gäller fasta kostnader och administration bör uttag ske i enlighet med ändringsyrkandet. Andelstalen i det överklagade beslutet medför en sned och orättvis fördelning mellan ingående fastigheter såvitt avser sådana kostnader som inte är hänförliga till slitage och nyttjande av vägnätet. Dessa bör fördelas på annat sätt för att uppnå en rimlig kostnadsfördelning

Fortum har anfört i huvudsak följande.

I beskrivningen för anläggningsförrättningen för Holmsjödammen har förrättningslantmätaren beskrivit förhållanden om dammanläggningen enligt följande förenat med Fortums kommentarer:

- Dammägaren ansvarar för Holmsjödammens anläggning.
- Anläggningssamfälligheten har rätt att använda det område av dammanläggningen som vägbanan upptar och som den en gång i tiden byggdes för.
- Anläggningssamfälligheten svarar för det underhåll som erfordras för att trafikera anläggningen.
- Eventuella skador som uppkommer på dammanläggningen genom anläggningssamfällighetens användande och underhåll ska bekostas av anläggningssamfälligheten eller av den för skadan ansvarig.
- Beträffande yrkandet i 2d så har man enligt normerna för andelstalsberäkningen åsatts Holmsjödammen med 312 ton per enhet vilket inte finns anledning att ändra. Den momentant ökade belastning som kan förorsakas av Fortum är redan beaktat och därtill förenat med ansvar för sådana uppkomna skador som i det enskilda fallet direkt kan hänföras till nyttjandet.
- Fortum ska svara för underhåll och skötsel av dammanläggningen vilket är precis vad som anges ovan, däremot inte vägbanan över dammen.

Vad som här ovan redovisats vinner även stöd i vad som är fastställt i 1956 års vattendom. Klagandenas yrkanden om återförvisning och yrkandena om ändring såvitt avser Holmsjödammen bestrids därför.

DOMSKÄL

Inledning

Målet har med stöd av 16 kap. 8 § fastighetsbildningslagen (1970:988), FBL, och 31 § anläggningslagen (1973:1149), AL, avgjorts utan sammanträde.

P D, A D och J D respektive Fortum har slutfört sin talan.

I beskrivningen till anläggningsbeslutet (se bilaga 1 till denna dom) har angetts bl.a. följande.

Dammägaren ansvarar för Holmsjödammens anläggning. Anläggningssamfälligheten har rätt att använda det område av dammanläggningen som vägbanan upptar och som den en gång i tiden byggdes för. Anläggningssamfälligheten svarar för det underhåll som erfordras för att trafikera anläggningen. Eventuella skador som uppkommer på dammanläggningen genom anläggningssamfällighetens användande och underhåll ska bekostas av anläggningssamfälligheten eller av den för skadan ansvarig.

Dammägarens ansvar för underhåll och skötsel

Det är inte motiverat att – som P D, A D och J D yrkat – besluta att ”Dammägaren ska, i enlighet med gällande vattendom, svara för dammen vad gäller underhåll och skötsel.” Skälen för det är följande.

En dammägares ansvar för dammanläggningen följer av miljötillståndet (i det här fallet vattendomen från 1956) och regler som gäller på miljörättens område. Att anläggningsbeslutet anger att ”Dammägarens ansvar för Holmsjödammens anläggning” påverkar alltså inte vad som redan gäller enligt regler och beslut enligt miljörätten.

Enligt anläggningslagen ansvarar en samfällighet (de fastigheter som deltar i anläggningen) för underhåll och skötsel av gemensamhetsanläggningen. I det här fallet omfattar ansvaret vägbanan och övriga väganordningar på det sätt de preciserats i anläggningsbeslutet. Samfällighetens ansvar gäller alltså inte dammanläggningen som sådan; den ansvarar ju dammägaren för.

Gränsen för dammägarens och samfällighetens respektive ansvar för underhåll och skötsel av dammanläggningen och gemensamhetsanläggningen framgår tydligt av anläggningsbeslutet.

Det anförda innebär sammantaget att lantmäteribeslutet inte inkräktar på vattendomen. Anläggningsbeslutet innebär inte heller att det i övrigt förts över något ansvar för underhåll och skötsel av dammanläggningen från dammägaren till samfälligheten.

Ansvaret för eventuell skada på dammanläggningen

I 13 b § AL anges att anläggningslagen inte är tillämplig i fråga om ersättning för skada eller intrång som uppkommer efter förrättningen och som inte har kunnat förutses vid denna.

I anläggningsbeslutet har angetts bl.a. att samfälligheten eller den som ansvarar för skadan ska ersätta skada på *dammanläggningen* som uppkommer när vägen trafikeras eller gemensamhetsanläggningen underhålls. Här har Lantmäteriet beslutat om vad som ska gälla för skador som inte kunnat förutses när anläggningsbeslutet meddelades, s.k. oförutsedda skador. Som framgår av 13 b § AL är anläggningslagen inte tillämplig på sådana skador. De ska istället, om det uppstår tvist, behandlas av domstol som ett skadeståndsmål.

Det anförda innebär att anläggningsbeslutet ska upphävas i den som det anger att ”Eventuella skador som uppkommer på dammanläggningen genom anläggnings-samfällighetens användande och underhåll ska bekostas av anläggningssamfälligheten eller av den för skadan ansvarig.”

Denna ändring i anläggningsbeslutet är till fördel för samtliga delägare i samfälligheten och till nackdel endast för Fortum. Det har därför inte varit motiverat att ge andra parter än Fortum tillfälle att yttra sig.

Övriga yrkanden

Mark- och miljödomstolen instämmer i de bedömningar som Lantmäteriet har gjort i övrigt. Det är alltså inte motiverat att göra några ytterligare ändringar i Lantmäteriets beslut. P D, A D och J D yrkanden i övrigt ska alltså avslås.

Rättegångskostnader

När det gäller rättegångskostnader hänvisas i 31 § AL till 16 kap 14 § första stycket FBL. Där sägs att mark- och miljödomstolen får, efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna, besluta att sakägare som förlorar målet ska ersätta annan sakägare dennes rättegångskostnad.

P D, A D och J D yrkanden har vunnit bifall endast till en viss mindre del som, enligt mark- och miljödomstolens mening, är av ringa betydelse. Det är därför inte motiverat att förplikta Fortum att ersätta ens en mindre del av yrkad ersättning. Yrkandet om ersättning för rättegångskostnader ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV427)
Överklagande senast den 16 mars 2016.

Inge Karlström

Björn Hedlund

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Inge Karlström, ordförande, och tekniska rådet Björn Hedlund.